

PÄÄKIRJOITUS

Kuoleman ja suremisen rajoilla

Ismo Björn

Itä-Suomen yliopisto

Pirjo Pöllänen

Itä-Suomen yliopisto

Thanatoksen erikoisnumero ”Kuoleman ja suremisen rajoilla” perustuu Suomen Akatemian hankkeen (339981) ”Ylirajainen kuolema: kuoleman käytännöt ja muistot ylirajaisessa arjessa Suomen ja Venäjän välisellä rajalla” tutkimukseen. Ylirajainen kuolema -hankkeessa kuoleman kulttuuria, hautaamista, muistoa ja muistamista on lähestytty monitieteisesti transnationaalien ulottuvuuden kautta. Tutkimuksessa tarkastellaan, millaista muutosta kuolemankulttuurissa ja kuoleamisen käytännöissä tapahtuu silloin, kun toiminta muuttuu transnationaaliksi / ylirajaiseksi, esimerkiksi Suomen ja Venäjän valtiorajat ylittäväksi. Monikulttuurisuus muuttaa kuolemaa ja kuoleman käytäntöjä niin hautaustoimistoissa, kirkoissa kuin hautausmailla. Hankkeen kuvainventointi löytyy osoitteesta: <https://ylirajainenkuolema.fi/>

Tämän teemanumeron sisältö on laajempi kuin yhden tutkimushankkeen tulosten esittely. Kokosimme tähän teemanumeroon moninäkökulmaisen, moniteemaisen, monitieteisen ja monimenetelmäisen kattauksen siitä, mitä kuoleman tutkimus eri tieteenaloilla - taiteentutkimuksesta oikeustieteeseen ja yhteiskuntapolitiikasta eläinpolitiikkaan - voi tarkoittaa. Koska Ylirajainen kuolema -hanke sijoittuu rajatutkimuksen tutkimusparadigmaan, oli luonnollista, että raja ja transnationaalisuus ovat läsnä myös teemanumeron kirjoituksissa. Rajat nähdään ja rajoja ylitetään näissä teksteissä eri tavoin.

Teemanumeron ensimmäisessä artikkelissa **Teemu Oivo ja Niko Väistö** tarkastelevat, kuinka kuolemaa nyky-Venäjällä käytetään sotapropagandan työkaluna, ja kuinka venäläinen media representoi kuoleman tilanteessa, jossa Venäjä hakee kansalaisiltaan oikeutusta Ukrainan rajat ylittävälle hyökkäyssodalleen.

Teemanumeron toisessa artikkelissa **Olga Davydova-Minguet ja Pirjo Pöllänen** selvittävät Venäjän ja Suomen ylirajaisessa kontekstissa, miten Suomen venäjänkieliset kohtaavat ja kokevat suomalaisen luterilaisen eetoksen hallitseman yhteiskunnan, kun he joutuvat hautamaan omaisensa.

Kolmannessa artikkelissa **Hanna Vahvaselkä** pohtii taiteellisen tutkimuksen keinoin (puu)materiaalin ja muistin yhteen kietoutumista. Artikkelissa valotetaan sitä, millaista muistia kuolleista esineet ja materiaalit kantavat ja, miten ne tämän kokijalleen avaavat.

Teemanumeron neljännessä artikkelissa **Pirjo Oinas ja Suvi Ronkainen** avaavat kuolemansyyn selvittämisen ja kuolleen ihmisarvon juridista perustaa. Artikkelissa liikutaan paitsi elämän ja kuoleman rajalla myös juridiikan ja lääketieteen rajalla nykytilanteessa, kun kuolleeksi julistamisen raja hämärtyy.

Teemanumero sisältää kaksi puheenvuoroa, joista ensimmäisessä **Nora Schuurman** käsittelee kuolemankulttuuria lajirajoilla. Hän selvittää kuolemaan sisältyvien ajattelutapojen ja käytäntöjen muutoksia lemmikkikulttuurissa. Lisäksi Schuurman tarkastelee lemmikkien kuolemaan liittyvien ajattelutapojen yhtymäkohtia ihmisten kuolemaan. Hän selvittää, miten kulttuurinmuutos vaikuttaa ihmisten ja eläinten välisen käsitteellisen rajan ymmärtämiseen, rajan ylläpitämiseen ja ylittämiseen sekä yleisemmin tapoihin suhtautua kuolemaan. Toisena puheenvuorona on **Ismo Björnin ja Pirjo Pölläsen** pohdinta siitä, miten Suomessa tapahtunut monikulttuuristuminen ja yhteiskunnan markkinoistuminen näkyvät kuolemankulttuurissa, suremisessa ja suremisen esittämisessä yksityisessä ja julkisessa elämänpiirissä.

Teemanumero sisältää lisäksi **Jyrki Nissin** kirja-arvostelun Anssi Ylirönnin kirjasta *Ajasta iäisyyteen – Tieteen, filosofian ja uskonnon näkökulmia kuolemaan*.

Teemanumeron tavoitteena on tuoda esille kuolemantutkimuksen monitieteisyyttä ja moniulotteisuutta. Toivomme, että tämä päämäärä täyttyy.